

sociale waarde van de 'waardeloze' historische curiositeit. Ten slotte biedt de bundel inzicht in de specifieke bemoeienis van historici met de oorlog in Vietnam (Michael Adas), vrouwenemancipatie (Michelle Perrot), nationale geschiedenis (Niek van Sas) en historische trauma's (Lucette Valensi). Uit veel van deze bijdragen spreekt opnieuw de paradox tussen de interne criteria van wetenschappelijk onderzoek versus de externe vraag naar rechtvaardiging. Uitsluitel geeft deze bundel niet, maar dat is ook niet nodig. Van groter belang is het bewustzijn van de sociale positie van de historicus dat uit alle bijdragen spreekt. Geruststellend is ook Rorty's overtuiging dat de academische geschiedschrijving in dit dilemma kan volstaan met 'proper pride in shared standards of craftsmanship'.

Ronald van Raak

P. Kooij, e. a., *De actualiteit van de agrarische geschiedenis* (Historia Agriculturae XXX; Groningen, Wageningen: Nederlands agronomisch historisch instituut, 2000, 117 blz., ISBN 90 367 1329 3).

Aan deze bundel hebben vijf auteurs een bijdrage geleverd waarvan er drie verbonden zijn aan het Nederlands agronomisch historisch instituut (NAHI), de uitgever van de bundel. Het boek bestaat uit vooraf uitgewerkte versies van de lezingen die zijn gehouden op het gelijknamige symposium ter ere van het vijftigjarig bestaan van het NAHI.

De bundel heeft deels het karakter van een gedenkboek, waarin wordt teruggeblikt op een productief verleden, deels van een presentatie van de huidige stand van onderzoek. De bijdragen zijn dan ook zeer verschillend van karakter. De onderwerpen die behandeld worden, zijn: de agrarische geschiedschrijving in Nederland, de Nederlandse landbouw in de twintigste eeuw, het ontstaan en verdwijnen van het boerenbolwerk, de maakbaarheid van het platteland — aan de hand van onderzoek naar de streekverbeteringsplannen — en de geschiedenis van het NAHI zelf.

De bijdrage van M. Gerding 'Vijftig jaar NAHI. Een halve eeuw agronomisch historisch onderzoek' (99-115) ademt de sfeer van vriendelijke betrokkenheid. De auteur schetst in grote lijnen een levendig beeld van de organisatie, de mensen die erbij betrokken waren en wat hen dreef. Het blijkt dat het NAHI regelmatig te maken heeft gehad met vraagstukken van financiering, legitimiteit en personele bezetting. Daarbij speelde ook, dat zowel de rijksuniversiteit Groningen als de landbouwhogeschool te Wageningen actief waren op het terrein van de geschiedenis van de landbouw en elk hun eigen belangen hadden.

Aanleiding voor de oprichting was de wens om de te lang veronachtzaamde landbouwgeschiedenis beter onder de aandacht te brengen. Het instituut zou documentatie op dit terrein moeten verzamelen en onderzoek stimuleren. De vestiging in Groningen had destijds de sterke voorkeur van de betrokkenen, maar een goede verstandhouding met Wageningen werd zorgvuldig bewaakt. Sinds 1998 is de situatie aldus dat een halve leerstoel agrarische geschiedenis in Wageningen en een halve leerstoel economische en sociale geschiedenis in Groningen in de persoon van prof. dr. P. Kooij gecombineerd worden met het directeurschap van het NAHI. De toekomst van het instituut is daarmee op een creatieve wijze veilig gesteld. De hoofdactiviteiten van de instelling zijn na vijftig jaar nog steeds documentatie en onderzoek, maar men is tegenwoordig wel, samen met de evaluatiecommissie die in 1995 rapport uitbracht, van mening dat onderzoek 'meer in het recente verleden gesitueerd [zou] moeten worden bij vraagstukken met een zekere beleidsrelevantie' (113).

Deze nadruk op de maatschappelijke relevantie van het onderzoek is ook duidelijk terug te

vinden in de bijdragen van de huidige directeur P. Kooij. Hij kenschetst in zijn voorwoord de publicatie nummer 31 uit de reeks *Historia Agriculturae: Groninger graanprijzen. De prijzen van agrarische producten tussen 1546 en 1990* als een voorbeeld van het oude NAHI, 'dat een degelijke infrastructuur bood voor de beoefening van de agrarische geschiedenis in Nederland, met bibliografieën, bronnenuitgaven en oorspronkelijke monografieën' (vii). Het hier besproken nummer, dat in hetzelfde jaar is verschenen, staat voor de nieuwe organisatie, die 'zich meer richt op het recente verleden en op vragen die gesteld worden vanuit de actualiteit' (vii).

Maar leent de geschiedenis zich wel voor het beantwoorden van vragen uit de actualiteit? In de bijdrage 'Agrarische geschiedenis in de actualiteit' (1-34) blijkt dat P. Kooij die mening inderdaad is toegedaan. Hij stelt: 'Het vasthouden van de lange lijn voorkomt niet alleen dat het heden tot de maat der dingen wordt verklaard. Het voorkomt ook dat het wiel telkens weer opnieuw wordt uitgevonden. De emst waarmee thans de trefzekerheid van toekomstscenario's wordt benadrukt, mag best gerelativeerd worden door eens te kijken wat er van dit soort voorspellingen die in het verleden zijn gedaan, is terecht gekomen. En bij de discussie over plattelandsvernieuwing kan het geen kwaad om te onderzoeken wat er met dit soort discussies in het verleden is gebeurd. Bijvoorbeeld door naar de streekverbeteringsplannen te kijken, die in de jaren vijftig opgang maakten' (15-16). Dit laatste heeft het NAHI zelf ter hand genomen, zoals blijkt uit een van de andere bijdragen in deze bundel. Kooij geeft de lezer verder nog een bijzonder helder overzicht van belangrijke publicaties uit de afgelopen vijftig jaar en belangrijke onderwerpen en debatten in de landbouwgeschiedenis.

Uit het bovenstaande moge blijken dat wie een eerste oriëntatie op de geschiedenis van de landbouw wenst, zeker deze bundel ter hand moet nemen. Wie daarbij de sfeer en aanpak van het huidige onderzoek wil leren kennen, kan goed terecht in de bijdragen over het boerenbolwerk en de streekverbetering. Hiermee voldoet het NAHI, ondanks zijn vergrote aandacht voor de actualiteit, nog steeds aan zijn oude doelstelling van dienstbaarheid aan de landbouwgeschiedenis.

Joke Batink

MIDDELEEUWEN EN NIEUWE GESCHIEDENIS

W. M. Gijsbers, *Kapitale ossen. De internationale handel in slachtvee in Noordwest-Europa (1300-1750)* (Dissertatie Universiteit van Amsterdam 1999, N. W. Posthumus Reeks IX; Hilversum: Verloren, 1999, 661 blz., f95,-, ISBN 90 6550 056 1).

Nu boeren de laatste tijd alsmat worden geplaagd door snel om zich heen grijpende ziekten onder het vee als varkenspest en MKZ, gaan er stemmen op om de handel in vee te beperken. Want door het vervoeren van vee kunnen de ziekten zich gemakkelijker verspreiden. Het MKZ-virus is onlangs vanuit Engeland via de export van vee naar Nederland gekomen. De discussies hierover zijn interessant. Veel argumenten tegen het vervoer van vee zijn steekhoudend, maar wat niet waar is, is dat de handel in vee over grote afstanden iets van deze tijd is, horende bij de uitwassen van de consumptiemaatschappij waarin wij leven.

Handel in vee over lange afstanden bestaat al eeuwen. In de negentiende, de achttiende, de zeventiende en zestiende eeuw werd er in ons land vee vanuit het buitenland ingevoerd. Ook in de achttiende en negentiende eeuw werden de boeren geplaagd door veeziektes, met name runderpest. Nog in 1865 werd de runderpest vanuit Engeland met een koppel ossen ons land